

gulden tot twijntich gevalueerde stuijvers ijder gulden. Ende dat voor den tijt van thien eerstcoomende jaren aevanck nemende den 1 mej 1644. Ende soo voorts tot den uijtteijnde toe, gelovende mede geen lombarden meer te sullen admitteren, hem toelatende dat hij tsijnen prfijte een persoon, die hij daer toe sall willen verkiesen int Rhenense veen sall mogen stellen, mits dat den selven persoon de panden ofte pant niet en sall mogen vercopen, dan ten overstaen van die vande gerechte deser stede gelijk alhier geschiet lasten onse borgeren ende ondersaten sij hier na te reguleren. Des ten oirconde hebben wij onser stede zegell opt spatris deser doen drucken, ende bij den secretaris uijt onser aller naem doen onderteijckenen. Gegeven binnen Rhenen desen ses ende twijntichsten dach van meert inden jare XVIc ende vier ende dartich, ende was onderteijckent ende was onderteijckent Ant(honie) Both ende leger stont het cachette vande stadt.

Veldverkenning in Achterberg

ARCHEOLOGIE IN ACHTERBERG

Ton van Drunen

Dom of gedreven?

Wat toch bezielt een stel volwassen en niet van alle verstand vervreemde mensen om bij temperaturen net boven 0, zich in ijzige druilregens te bekommeren om overblijfselen uit een ver en niet al te duidelijk verleden?

Geen idee, maar ik ken dat soort.

De leden van de W.A.R., de Werkgroep Archeologie Rhenen, dus. Deze amateur-archeologen werden door de gemeente in de gelegenheid gesteld om, voorafgaand aan uitbreidingsplan De Horst in Achterberg, vanaf 2 december j.l. een beperkt onderzoek in te stellen.

Het voorwerk

Leden van de groep hadden enkele jaren terug tijdens de werkzaamheden rond het eerste deel van genoemd woningbouw-programma al veelbelovende vondsten gedaan. Een zogeheten veldverkenning in het huidige plangebied, een weide-akkercomplex, bracht wat oppervlaktevondsten aan het licht. Niet wereldschokkend, maar voldoende om de nieuwsgierigheid te prikkelen. De akkerlaag in het tracé van de toekomstige weg werd met behulp van een graafmachine uitgegraven tot op het onderliggende schone zand. Het hele tracé werd vanwege de grote lengte verdeeld in twee stukken, put I en put II genoemd. De graafwerkzaamheden werden begeleid door de archeologische werkgroep, waarbij de ligging van elke vondst genoteerd werd.

Zandwinning

Put I leverde een merkwaardig patroon van zwartbruine banen en wat lichter bruine vlekken op een diepte van ongeveer 75 cm op. Al deze verkleuringen werden nauwkeurig in kaart gebracht. De banen waren naar het oordeel van de groep vrij recent en wezen op zandwinning in het nabije verleden.

Een willekeurige boer, die wist dat onder de akkerlaag zuiver zand lag en die de structuur van zijn bodem wilde verbeteren, groef destijds met de schep de landbouwgrond weg en deponeerde dat voorlopig op lange stroken.

Vervolgens werd het zand naar de oppervlakte gebracht. De landbouwgrond werd gedeeltelijk teruggestort in de ontstane geulen en het zand werd vermengd met het overige deel van de akkerlaag, dit ter verbetering van de bodemstructuur.

Het was ook mogelijk dat de eigenlijke akker misoogsten dreigde op te leveren vanwege bijv. aardappelziektes. De "zieke" akkerlaag werd dan als het ware begraven in het onderliggende zand. Zo ontstond een patroon van donkere humusrijke en lichte zandige banen.

IJzertijdvondsten

De eerder genoemde lichtbruine verkleuringen waren voor de werkgroep belangwekkender vanwege hun hogere ouderdom. Bij het uitgraven ervan kwamen dan ook scherven tevoorschijn die we tot de IJzertijd mogen rekenen.

De IJzertijd is de periode van ongeveer 750 v.C. tot rond het jaar 0, het ogenblik dat de Romeinen in onze streken arriveerden. In dit tijdvak werd langzaam maar zeker het brons van de voorgaande periode verdrongen door een nieuw en bruikbaar materiaal, het ijzer. We kunnen dus concluderen dat Achterberg al in de IJzertijd bewoond, of op zijn minst bezocht werd door onze voorouders.

De hogere zandgronden van Achterberg moeten dan ook aantrekkelijke omstandigheden geboden hebben in een gebied waar de uitgestrekte moerassen van de Gelderse Vallei weinig vestigingsmogelijkheden beloofden.

Wonen op het zand, jagen en vissen in de moerassen: geen ongebruikelijk leefpatroon in het verre verleden.

Graven naar een graf

Put II, het noordwestelijke deel van het wegcunet, vertoonde geen zandwinningssporen, maar des te meer mogelijke afvalkuilen. Toch leverden de meeste bij het uitgraven niets op. De hooggespannen verwachtingen vervielen, zo niet tot doffe wanhoop, dan toch tot lichte teleurstelling. Een rechthoekige vlek, al eerder door Peter Boone in een vlaag van optimisme tot graf bestempeld, was een van de laatste mogelijkheden om de opgraving met een bijzondere vondst af te sluiten.

Nu valt er in zand op dit gebied niet veel te verwachten, want de zure condities van dergelijke gronden zorgen ervoor dat een stoffelijk overschot meestal tot en met het bot verteert. Bij het voorzichtig afgraven met de troffel kwamen er

*De dames Gieszen en Delfin bezig met grondboren.
Laatstgenoemde niet meer de jongste archeologe,
maar zeker de meest fanatieke*

toch wat veelbelovende bodemverkleuringen tevoorschijn. Delen van een schedelkap, een bovenarmbeen en een dijbeen brengen normale mensen nauwelijks in extase.

Wie echter zou de enthousiaste opgravers, allemaal toch min of meer in de W.A.R., volkomen bij zinnen willen noemen? En dat dan bovendien bij het aantreffen van voornoemde resten. Terug naar onze verre voorouder.

De oriëntatie zuid-noord, d.w.z. de schedel in het zuiden en de voeten in het noorden, is op zichzelf vrij uitzonderlijk. Het totaal ontbreken van grafgriffen geeft ook de nodige aanwijzingen. En dan daarbij nog gevoegd het feit dat we hier te maken hebben met een enkel graf, kan tot bepaalde overwegingen leiden.

Een begraving wordt meestal gedateerd aan de hand van de bijgaven. Is dit niet mogelijk, dan kan men met behulp van de vrij kostbare C-14 methode, een onderzoek dat uitsluitend onder laboratoriumomstandigheden plaatsvindt, de ouderdom van het gevonden bot of de crematieresten bepalen. Heel grofweg kunnen we toch wel iets zeggen, door grafrituelen uit verschillende tijdvakken met elkaar te vergelijken.

Uit onderzoek blijkt dat de oudste lijkbegrovingen in onze omgeving door een grote, boven het graf opgeworpen heuvel gemarkeerd werden. Het stoffelijk overschot lag in oost-west richting, op de linkerzij, in gehurkte houding en met het gezicht naar het zuiden.

In de late Bronstijd en de daarop volgende IJzertijd kwam cremeren steeds meer in zwang. De crematieresten werden verzameld in een urn of een doek, begraven en door een greppel omgeven. De uitgegraven grond kwam in de vorm van een klein heuveltje op het graf te liggen. Op vele plaatsen in ons land ontstonden zo de urnenvelden.

Uit deze gegevens blijkt naar ons oordeel, dat de bovengenoemde IJzertijdvondsten en het graf geen enkel verband met elkaar hebben. Ook in de Romeinse tijd bleef crematie lang in gebruik. Aan het einde van deze periode, die tot het begin van de vijfde eeuw duurde, ging men weer steeds meer over tot lijkbegroving. Een zuid-noord oriëntatie van de dode was hierbij geen uitzondering. Bijgaven, die eeuwenlang gewoonte waren geweest, verdwenen op den duur.

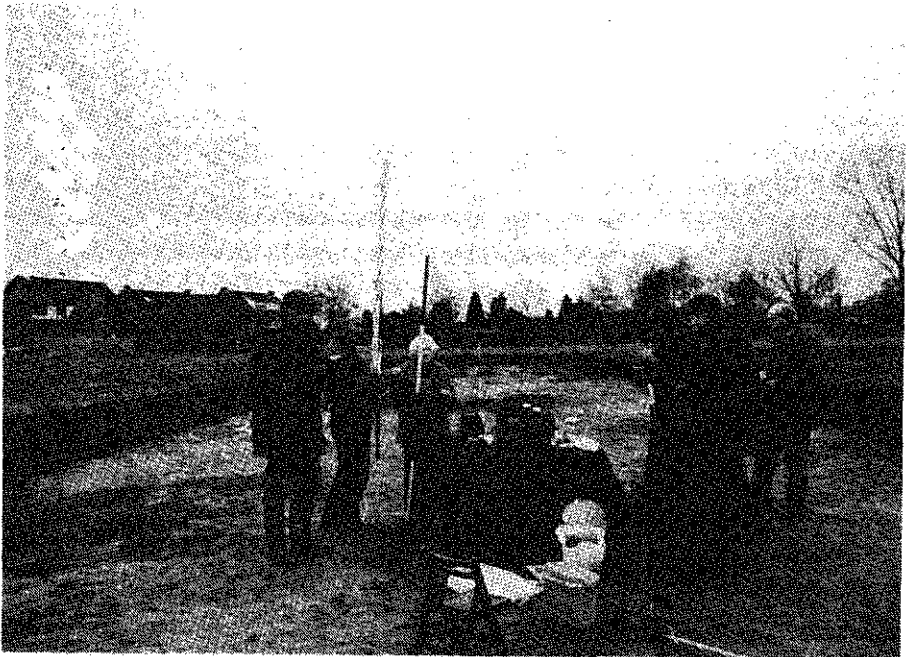
Omstreeks het midden van de achtste eeuw kwam onder invloed van het christendom een nieuwe wijze van begraven naar voren. Allereerst werd een

stoffelijk overschot zo mogelijk bij een kerk of kapel, in gewijde grond dus, ter aarde besteld. Maar bovendien werd het gewoonte om de overledenen op de rug in de richting west-oost te begraven. Bij het Laatste Oordeel zou de dode opstaan met het gezicht naar het oosten, naar Jeruzalem.

Op grond van vergelijking van de verschillende begrafenisriten stellen wij voorlopig voor om "ons" graf in de merovingische periode (\pm 500 n.C. tot \pm 750 n.C.) te plaatsen, toen de Romeinse begrafenisgewoonten nog deels werden nagevolgd en de christelijke gebruiken in ons land nog niet waren doorgedrongen.

Hoewel het bekend is dat in dit tijdvak de overledenen wel afzonderlijk en in eigen grond ter aarde werden besteld, acht de Werkgroep Archeologie Rhenen het zeer goed mogelijk dat het nu aangetoonde graf deel uitmaakt van een grafveld dat zich onder de akkerlaag ten zuidwesten van het wegtracé uitstrekt. Wat betreft de W.A.R. dus:

WORDT VERVOLGD

Koffietijd in 'Put 1'